

1^e vergadering Adviesraad 5 juni 2018

Utrecht Centraal S2M | 11:00 – 13:00 uur

---

aanwezig: Florian Landstra PO IJsselmeer | Ellis de Vries Provincie Fryslân | Jaap Quak Sportvisserij Nederland | Stephan Melis provincie Noord-Holland | Ria Kamps-Mulder RWS | Josien Steenbergen WMR | Nico Beun STIJ

afwezig/verhinderd: Harm Schoten Vogelbescherming Nederland | Flos Fleischer Coalitie Blauwe Hart | Albert Fopma provincie Flevoland | Dirk Jan van der Stelt / Henk Offringa LNV

Verslag

1. Opening en kennismaking
Doel bijeenkomst
  - Informeren over het project
  - Ontwerpschets toelichten - toetsing en verrijking
2. Toelichting op project – Nico Beun aan de hand van de sheets uit de bijlage 1 bij dit verslag
3. Toetsing en verrijking ontwerpschets – de ontwerpschets uit bijlage 2 wordt toegelicht en besproken. Het project en de uitwerking wordt positief ontvangen.
Vragen en opmerkingen om bij de verdere uitwerking rekening mee te houden:
  - Seizoensinvloeden en dag/nacht verschillen zijn van groot belang. Er is nogal wat verschil tussen begin en eind september als het gaat om de condities wat betreft o.a. helderheid van het water. De vissen gaan zich anders gedragen en zijn minder random over de dag verspreid. Wordt daar bij de keuze tijdstip in september voldoende rekening mee gehouden? (Jaap Quak)
  - Het is van belang om ook de temperatuur in kaart te brengen als er bemonsterd wordt (Jaap Quak)
  - De hogere inspanning voorzien in 2019 is ook van waarde voor de KRW meetlatten. Daarmee ook een opstap naar integraal pakket van doelstellingen vanuit KRW, Visserijwet en N2000.
  - Verwachtingsmanagement rond het project is belangrijk. Twee jaar informatie uit dit project is onvoldoende om op basis daarvan ook een trend te kunnen afleiden (Ria Kamps).
  - Als je in november samen op gaat vissen (Stern en A-toomkuil met twee schepen) hoe voorkom je dan interferentie tussen de beide bemonsteringen? (Ria Kamps)
  - Mogelijk is er geen visserijdruk doordat er geen Wnb-vergunningen zijn. Wat doe je in dat geval? (Ellis de Vries).
  - Moet je het Ketelmeer er ook niet in mee nemen? Veel vissen migreren daar naar toe. We weten eigenlijk niet hoe de relatie tussen Ketelmeer en IJsselmeer is wat dat betreft. (Jaap Quak).
  - Wat betreft woordgebruik stelt Jaap Quak voor de term 'visstandbemonstering' te gebruiken.
  - Het belang van lengteverdelingen wordt onderstreept.
  - Wat betreft het kaartje dat deel uit maakt van de ontwerpschets merkt Ria Kamps op dat rekening moet worden gehouden met afgesloten gebieden waar niet bemonstert kan worden.

4. Volgende bijeenkomst adviesgroep

- februari 2019 - vergelijkingsrapport 2018 + opzet november 2019
- februari 2020 - evaluatie rapport 2019

Arnhem, 6 juni 2018.

Nico Beun

Project *Op weg naar een duurzame visserij op het IJsselmeer-Markermeer; gezamenlijke bestandsopnamen als stap naar breed gedragen vangstadvisen*

Samenwerkingsproject Wetenschap en Visserij 2017

Mede mogelijk gemaakt door: Europese Unie, Europees Fonds voor maritieme zaken en visserij

Aanleiding

Basis duurzame visserij = bestandsopnamen die

- wetenschappelijk betrouwbaar zijn
- gedragen worden door IJsselmeervissers

Verschillen van inzicht tussen wetenschappers en vissers over:

- bestandsopnamen
- daarop gebaseerde adviezen van WMR aan LNV

Doel

- Inzichten van wetenschappers en vissers bij elkaar brengen
- Leren van elkaars methoden en expertise

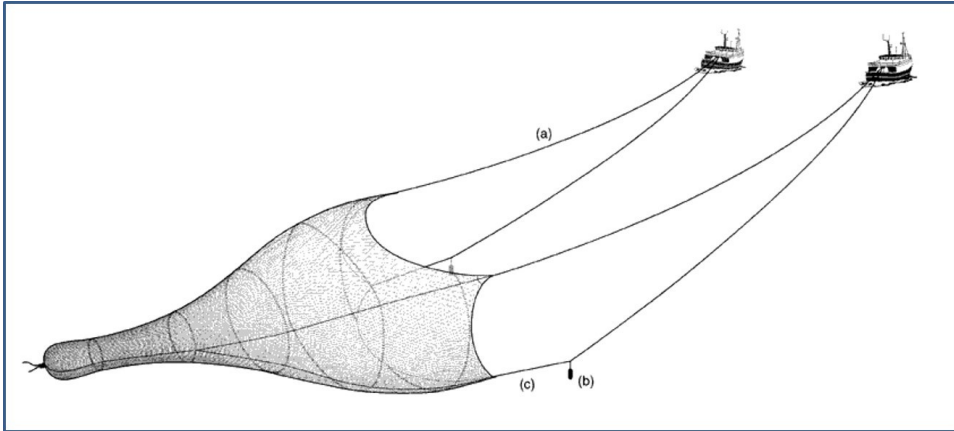
Resultaat

- beter gedragen methode bestandsopnamen als basis vangstadviezen (zowel bij vissers als wetenschappers)

Vergelijking gebruikelijke aanpak en alternatief

	Gebruikelijke aanpak	Alternatieve aanpak
Vangsttuig	Boomkor van 4 meter	A-toomkuil (diep water) of stortkuil (ondiep water) beter geschikt? - breder vangtuig om meer lengteklassen te vangen - hoger vangtuig om groter deel waterkolom te bevissen
Periode van het jaar	november	september completer beeld van de bestanden? – vis willekeuriger verspreid over water – minder variatie in vangsten
Dag/nacht	Dag /nacht Er worden sinds 2016 ook met de reguliere survey nachttrekken gedaan	nacht completer beeld van de bestanden? - vangkans groter – vistuig 's nachts minder zichtbaar in steeds helderder water – plus 's nachts lossen van de bodem
Inspanning	bestaande praktijk (opdracht van LNV)	hogere inspanning (aanpak KRW - STOWA handboek)

Voorbeeld Atoomkuil:

Agenda project

Pilotstudie | september 2018

- Test A-toomkuil
- Vergelijking WMR en STOWA bemonsterings- en vangstverwerkingstechnieken
- 2 dagen - 2 nachten

Vangstvergelijking | november 2018

- Tegelijkertijd
  - gebruikelijke bemonstering (onderzoekschip Stern)
  - alternatieve bemonstering A-toomkuil/stortkuil
- 5 dagen – 5 nachten

Output project

Inzicht in verschillen vangstbemonstering:

- Methodiek
- Dag / nacht
- Seizoen

Advies vangstbemonstering in overeenstemming met de vissers en overige partijen.

Let op: om een nieuwe vangstbemonstering te kunnen gebruiken in de advisering is een langere tijdsreeks nodig.

Agenda project 2

Volwaardige A-toomkuil survey | september 2019

- Volwaardige survey op basis van verworven inzichten
- 26 nachten

Volgende bijeenkomst adviesgroep

- februari 2019 - vergelijkingsrapport 2018 + opzet november 2019
- februari 2020 - evaluatie rapport 2019 + concept eindrapport

Ontwerpschets nieuwe methodiek bestandsopname

Aanleiding

Als basis voor een duurzame visserij is een betrouwbare, wetenschappelijke en door de IJsselmeer-vissers gedragen methode voor bestandsopname van groot belang. Beroepsvissers vinden het belangrijk en noodzakelijk dat er door henzelf en andere partijen gewerkt wordt aan een duurzame visserij. Dit komt onder andere tot uitdrukking in de intentieverklaring van 21 april 2017 waarin 15 beroepsvissers aangegeven dat zij mee willen werken aan die duurzame visserij voor het IJsselmeer-Markermeer en dat zij willen bijdragen aan een beter inzicht in het ecosysteem en de vispopulaties.

Duurzame visserij in een continu veranderende biotoop als het IJsselmeer-Markermeer vraagt permanente aanpassing van het visserijbeheer. De huidige bestandsopnamen vormen de basis van WMR-adviezen aan de minister van LNV over het visserijbeheer. De bestandsopnamen wijken vaak af van het beeld dat vissers hebben naar aanleiding van hun eigen waarnemingen en ervaringen. De continue verandering in het biotoop en het verschil van inzicht tussen wetenschappers en vissers staan een duurzame visserij voor dit gebied in de weg.

Het project

Het project *Op weg naar een duurzame visserij op het IJsselmeer-Markermeer; gezamenlijke bestandsopnamen als stap naar breed gedragen vangstadadviezen* is een gezamenlijke project van WMR en STIJ. Het beoogt de inzichten van wetenschappers en visserij bij elkaar te brengen en te leren van elkaars methoden en expertise. Daarmee ontstaat een beter kennissysteem en een beter gedragen bestandsopnamemethode als basis voor de vangstadadviezen. Daarmee zullen deze adviezen beter worden gedragen door zowel de wetenschap als de visserijsector. Hiermee verwachten we een doorbraak te kunnen realiseren in een jarenlang slpende controverse.

De huidige visserijonafhankelijke bemonstering van het IJsselmeer wordt uitgevoerd met een boomkor van 4 meter. Met deze bemonstering, die de basis vormt van het huidige visserij advies, worden volgens de vissers te weinig grote vissen gevangen. Dit heeft tot gevolg dat er een ontoereikend beeld ontstaat van de aanwezige hoeveelheid vis en de grote verdeling/lengteverdeling. Ook ontstaat er met deze methodiek een ontoereikend beeld van de aanwezigheid van spiering. De lopende discussie over integratie van Kader Richtlijn Water (KRW), Natura 2000 en de visserijwet zal mogelijk ook effecten voor de bemonstering hebben. Met name indien gekozen wordt voor integratie via gezamenlijk afgestemde criteria gebaseerd op gewenste verdeling van lengte/leeftijdopbouw van de beviste populaties. Om in die situatie te kunnen beoordelen of de lengte-/leeftijdopbouw voldoet aan de gezamenlijk afgestemde doelstellingen, moeten ook grote vissen representatief worden bemonsterd.

In dit project zal een vergelijking worden gedaan tussen de gebruikelijke bemonsteringsmethode en een alternatieve bemonsteringsmethode. De vergelijking is gericht op de volgende zaken:

- (1) Periode van het jaar: een bemonsteringsperiode gedurende de zomer in plaats van het najaar. Door de bemonstering in september uit te voeren wordt verwacht dat de vis willekeuriger verspreid over het water aanwezig is. Het voordeel daarvan is dat er minder variatie in de vangsten zal zijn. Er wordt verwacht dat er een completer beeld van de aanwezige visstand ontstaat omdat in september de hele visstand aanwezig is op het water dat je bemonstert.
- (2) Dag/nacht: een nachtelijke bemonstering in plaats van overdag. Het water van het IJsselmeer wordt helderder. Daardoor kan de vis mogelijk het vistuig beter zien aankomen. Door in de

nacht te vissen, is de zichtbaarheid van het tuig kleiner en wordt de vangkans groter. Daarnaast is de vis 's nachts lossier van de bodem en daarmee de vangkans groter.

- (3) Kuil: bemonstering met een A-toomkuil (diep water) of stortkuil (ondiep water) in plaats van een boomkor van 4 meter. Een groter (breder) vangtuig zal worden ingezet; men verwacht zo meer, grotere lengteklassen te vangen. Daarnaast is het een hoger vangtuig dat een groter deel van de waterkolom (doorgaans de gehele) bevist. Zo wordt ook pelagisch zwemmende vis goed gevangen. Dit is vooral van belang voor spiering maar ook voor de sterk in aantal toenemende houting. De bemonstering met de A-toomkuil zal door een ingehuurde externe partij met A-toomkuil visserij ervaring uitgevoerd moeten worden.
- (4) Inspanning: een bemonsteringsinspanning die groter is dan wat Wageningen Marine Research (WMR) op dit moment uitvoert. Hogere inspanning conform aanpak KRW (protocol STOWA Handboek Hydrobiologie).

Het tijdschema van het project ziet er als volgt uit:

- In september 2018 vindt er een pilot plaats met de A-toomkuil. Hierbij zal er zowel 's nachts als overdag gevist worden. Totaal 2 dagen en 2 nachten (4).
- In november 2018 zal er 's nachts en overdag een vangstvergelijking gemaakt worden tussen de A-toomkuil en de 4 meter kor van WMR. Totaal 5 dagen en 5 nachten (10).
- Afhankelijk van de resultaten van bovenstaande pilot en de vangstvergelijking zal er in september 2019 een Marker- en IJsselmeer brede survey uitgevoerd worden met de A-toomkuil. Het is de verwachting dat deze hoofdzakelijk 's nachts plaats zal vinden. Totaal 26 nachten (26).

Details ontwerpshets

Wat betreft de alternatieve bemonsteringsmethode is gekozen voor bemonsteren met een A-toomkuil. Deze kuil wordt in span door 2 commerciële kotters gesleept, heeft een vissende breedte van 12 meter en hoogte van maximaal 5 meter. Minstens 1 van de 2 vissers die aan dit onderzoek mee willen werken zal bij voorkeur ervaring moeten hebben met de A-toomkuil of kuilvisserij in het algemeen. Verder zullen de kotters een motorvermogen van minimaal 150 PK en zal de visser met A-toomkuil ervaring een geïnstalleerde nettenrol moeten hebben en/of moeten kunnen installeren. Voor de consistentie is het ook gewenst dat deze "vissende visser" steeds dezelfde is.

Pilotstudie in september 2018

De pilotstudie in september 2018 is voornamelijk bedoeld om te testen of de A-toomkuil zowel in het Markermeer als in het IJsselmeer geschikt is voor een bestandsopname. Hiervoor zal er 1 dag overdag op het IJsselmeer gevist worden en 1 dag 's nachts. Ditzelfde geldt voor het Markermeer waardoor er in totaal 4 dagen gevist zal worden. Indien er aanpassingen aan de A-toomkuil en/of kotters gedaan moeten worden, kunnen er 1 tot 2 extra visdagen ingelast worden, afhankelijk van de eerste resultaten. De vangstverwerking bij het vissen met een A-toomkuil wordt over het algemeen volgens het protocol van het STOWA Handboek Hydrobiologie uitgevoerd. Deze pilot zal ook gebruikt worden om te toetsen of de aangeraden bemonsterings- en vangstverwerkingstechnieken geschikt zijn voor de voorgestelde bestandsopname. Wat betreft de bemonsteringsmethode wordt voorgesteld om trekken van 1500 meter in lengte te maken. Tijdens de pilot zal worden getoetst of deze trek lengte geschikt is en of er eventueel moet worden gekozen voor een kortere trek lengte. Hierbij wordt ook de verwerkingstijd van een trek in acht genomen. Er wordt een vooroverleg gepland tussen WMR en de partij die de bestandsopnames met de A-toomkuil gaat uitvoeren. Tijdens het vooroverleg zullen de vangstverwerkingsmethode zoals beschreven in STOWA handboek (kader) en de WMR vangstverwerkingsmethode naast elkaar worden gelegd en besproken. Indien praktisch uitvoerbaar zullen

beide methodes naast elkaar uitgetest worden om te komen tot een optimale verwerking van de vangst voor dit project. Inzet daarbij is de visverwerking zo snel mogelijk te doen zodat zo veel mogelijk vis levend overboord gezet kan worden. Tijdens de pilot zal één medewerker van WMR meegaan (maximaal 5 dagen) om te assisteren.

Samengevat houdt de STOWA methode in dat er drie sorteringen worden gemaakt: een- en tweejarige vissen (circa < 15 cm), grotere vissen (circa > 15 cm) en zeldzame / grote vissen. Over het algemeen zullen voor de eerste twee sorteringen minimaal 25 vissen per soort en lengteklasse gemeten worden, de rest wordt geteld. De grote en zeldzame vissen worden allemaal doorgemeten. Voor de grote vangsten worden deelmonsters op basis van gewicht genomen. Dit geldt ook voor grote vangsten zeldzame vissen. De methode die WMR hanteert wordt in de volgende paragraaf toegelicht.

Vangstvergelijking in november 2018

De vangstvergelijking tussen het onderzoeksschip de “Stern” met de 4 meter boomkor en de A-toomkuil zal plaatsvinden in november 2018. In een periode van 2-2.5 weken zullen 5 dagen en 5 nachten worden bemonsterd. Dit is de periode waarin WMR elk jaar haar bestandopname met de boomkor uitvoert. Om de best mogelijke vergelijking te maken zullen de Stern en de commerciële kotters gelijk opvaren gedurende de trekken zowel overdag als ’s nachts. Aangezien de vangstvergelijking wordt uitgevoerd tijdens de jaarlijkse survey met de Stern, moet het protocol van die jaarlijkse survey worden gehanteerd. Dat betekent dat de vangstverwerking aan boord van de kotters met de A-toomkuil op dezelfde manier uitgevoerd moet worden als de vangstverwerking aan boord van de Stern. Zodoende zullen de vangsten en het verwerkingsproces vergelijkbaar blijven. De vangstverwerking door WMR bij de jaarlijkse survey wijkt af van het protocol in het STOWA Handboek Hydrobiologie en gaat in grove lijnen als volgt: Zodra alle vangst aan boord is wordt deze doorzocht op bijzondere soorten en grote exemplaren en bij een grote vangst, opgedeeld in halven en kwarten. Vervolgens wordt er, afhankelijk van de vangstgrootte, representatieve deelmonsters genomen van de dominante soorten tot er ongeveer 50 vissen per soort zijn. Bij kleinere vangsten worden alle vissen doorgemeten. Lengtefrequenties worden gebaseerd op lengtes die naar beneden worden afgerond tot de hele centimeter (bijvoorbeeld: 6.1 en 6.9 worden beiden als 6 cm geregistreerd, ook wel ‘*to the cm below*’ genoemd). Sommige kleine soorten worden tot op de mm gemeten; de rivierdonderpad, pos, spiering, marm grondel en alver.

Aangezien de vangstverwerking een belangrijk onderdeel is van de vangstvergelijking dient deze op dezelfde manier uitgevoerd te worden bij beide vangstmethodes. Om hiervoor zorg te dragen zal er één medewerker van WMR met de vissende kotter meegaan (maximaal twee weken) om te assisteren bij de vangstverwerking.

WMR schat in dat zowel met de boomkor als de A-toomkuil minimaal 6 trekken per dag/nacht goed mogelijk zijn. In totaal wordt dan verwacht dat, zonder tegenslag, in 5 dagen en 5 nachten 30 trekken overdag en 30 trekken ’s nachts gedaan kunnen worden met zowel boomkor als de A-toomkuil. Wanneer beide vismethodes meer dan 6 trekken kunnen uitvoeren op een dag/nacht zal dit gedaan worden om het aantal trekken te verhogen.

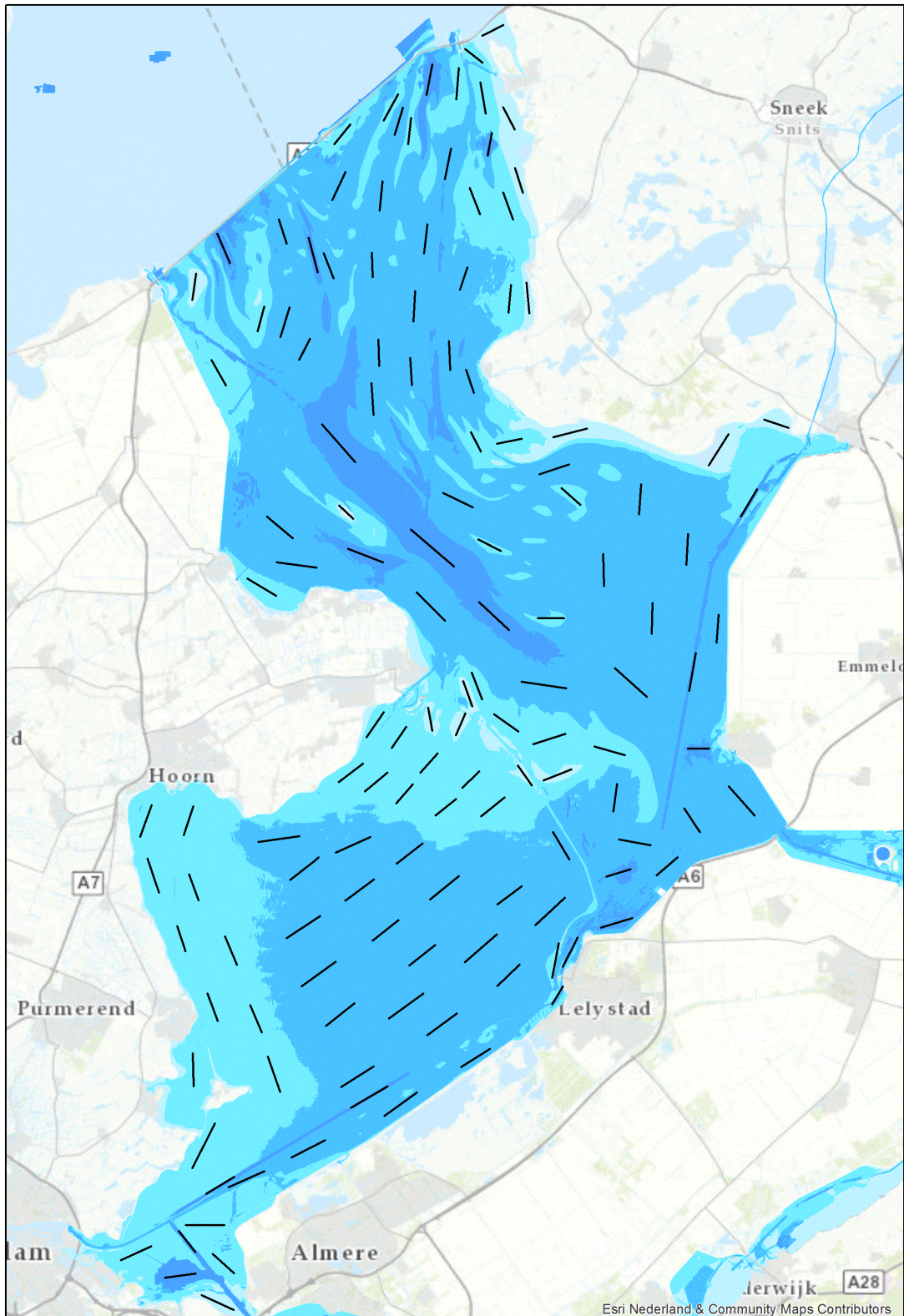
De data dienen door de externe partij te worden ingevoerd in het programma “Billie Turf 8” en deze worden daarna opgeslagen in de database Frisbe van WMR.

Volwaardige A-toomkuil survey in september 2019

De volwaardige A-toomkuil survey zal uitgevoerd worden wanneer de vangstvergelijking indiceert dat de A-toomkuil aanvullende – waardevolle – informatie met betrekking tot de visbestanden aanlevert ten opzichte van de 4 meter boomkor. De uitgebreide A-toomkuil survey zal volgens het protocol van het STOWA Handboek Hydrobiologie uitgevoerd worden. De survey zal plaats vinden in de zomer (september) aangezien de vissen tijdens de paaiperiodes (lente en herfst) meer scholingsgedrag vertonen en meer geclusterd over het water verspreid zijn. Daarnaast zal, om het effect van het (toenemende) doorzicht te verminderen 's nachts bemonsterd worden. De bemonsteringsinspanning wordt berekend aan de hand van het oppervlakte van het IJsselmeer en Markermeer. Daarnaast zal de bemonsteringsinspanning per habitat ingedeeld worden. Deze habitatten zullen worden uitgedrukt in vier dieptecategorieën; 0 - 2m, 2 - 4m, 4 - 6m en >6m. Verder wordt voorlopig uitgegaan van een trek van 1.500 meter met de A-toomkuil. De definitieve trek lengte van de volwaardige survey zal mede bepaald worden aan de hand van de pilot uitgevoerd in september 2018. Geschat wordt dat om het gehele IJsselmeer en Markermeer voldoende te bemonsteren, dat er ~138 trekken in totaal nodig zijn (zie figuur 1). Daarnaast moeten er ook nog 15 trekken in het dieptegebied 0-2 meter gedaan worden (11 IJsselmeer, 4 Markermeer). Deze laatste kunnen niet met de A-toomkuil met kotters uitgevoerd worden. Dat moet plaatsvinden met een stortkuil met 2 kleinere boten met voldoende pk's. De vangstverwerking zal volgens het protocol van het STOWA Handboek Hydrobiologie uitgevoerd worden tenzij de uitgevoerde pilot in september 2018 en tussentijds gevoerd overleg nieuwe inzichten oplevert. Voor deze volwaardige survey waarvoor naar verwachting 26 nachten nodig zullen zijn zal één WMR medewerker 15 nachten aanwezig kunnen zijn bij de bestandsopname.

Voor zowel de pilotstudie, de vangstvergelijking als de volwaardige A-toomkuil survey verwachten we dat de in te huren externe partij 2 medewerkers zal moeten leveren voor het in goede banen leiden van de survey en de vangstverwerking. Daarnaast zal de externe partij gevraagd worden om te participeren in bijeenkomsten en overleggen. Naar verwachting met een totaal tijdsbeslag van drie dagen.

IJmuiden/Arnhem, 30 april 2018.

Figuur 1: Kaart van het IJsselmeer en Markermeer met een voorbeeld van hoe de bemonsteringsin-
spanning er uit zou kunnen zien. Zwarte lijnen geven 1 trek van ongeveer 1 km met de A-toomkuil
weer.